

Список використаних джерел:

- 1 Закон України від 19 червня 2003 року «Про фермерське господарство» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – N 45. – ст. 363.
2. Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: Монографія. – Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
3. Каракаш І.І. Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Научно-практ. пособие. К.: Истина, 2004. – 216 с.
4. Долинська М.С. Договори щодо розпорядження земельними ділянками.// – Юридичний журнал №11/2006 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2459>

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН СТРАХУВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Статівка А. М.

*д.ю.н., професор кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

Правовою основою регулювання відносин страхування у сільському господарстві є Цивільний кодекс України (далі – ЦК)[1], Закон України від 7 березня 1996 р. «Про страхування»[2], Закон України від 24 червня 2004р. «Про державну підтримку сільського господарства України»[3].

9 лютого 2012 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», який дав підстави сподіватися на поширення страхових відносин у сільському господарстві (а саме страхування сільськогосподарської продукції) та вирішення проблем у цій сфері[4].

Як визначено в ст. 1 Закону України «Про страхування», страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. Предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать закону і пов'язані: 1) з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); 2) з вродинням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); 3) з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Аналіз законодавства у сфері страхування (ЦК, ЗУ «Про страхування, ЗУ «Про державну підтримку сільського господарства в Україні») свідчить про те, що об'єктами страхування є сільськогосподарська продукція та капітальні активи.

Страхування ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції (її частини) та капітальних активів проводиться товаровиробником сільськогосподарської продукції в добровільній формі та здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Добровільне страхування у конкретного страховика не може бути обов'язковою передумовою при реалізації інших правовідносин. Види добровільного страхування, на які видається ліцензія,

визначаються згідно з прийнятими страховиком правилами (умовами) страхування, зареєстрованими уповноваженим органом. Комплексне страхування – страхування на випадок знищення або пошкодження об'єкта внаслідок певного переліку (комплексу) несприятливих подій.

При страхуванні сільськогосподарських культур до такого переліку належать: а) вимерзання, ожеледь, заморозок, льодова кірка; б) град, буря, ураган, шквал, удар блискавки та пожежі, спричинені нею; в) зливи та повені, затяжні дощі; г) сіль, лавина, земельний зсув; ґ) посуха чи зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню, сухоїї; д) землетрус;

е) епітофітотійний розвиток хвороб, розмноження шкідників рослин та хвороб, що стали наслідком несприятливих подій, визначених у пунктах «а»-«д»; є) крадіжки та протиправні дії третіх осіб.

При страхуванні сільськогосподарських тварин до такого переліку належать: а) інфекційні хвороби, пожежі, стихійне лихо; б) нещасний випадок; в) вимушений забій (знищення) за розпорядженням спеціалістів ветеринарної медицини у зв'язку із заходами боротьби з інфекційними хворобами; г) неможливість використання тварин за призначенням (для племінних тварин).

Об'єктом комплексного страхування є будь-який з таких об'єктів (їх комбінація): а) сума витрат, понесених у зв'язку з виробництвом окремого виду сільськогосподарської продукції; б) очікувана вартість сільськогосподарської продукції, що виробляється; в) очікуваний дохід (прибуток) від продажу сільськогосподарської продукції, що виробляється.

Індексним вважається страхування ризику втрати врожаю окремої сільськогосподарської культури у відношенні до усереднених натуральних показників її врожайності на визначеній території за попередні п'ять маркетингових періодів [5].

Для цілей розрахунку розміру страхової виплати за індексним страхуванням використовується спотова ціна метричної одиниці застрахованої сільськогосподарської продукції, діюча на організованому аграрному ринку на момент виникнення страхового випадку.

Враховуючи специфіку страхування у сільському господарстві важливе значення має спеціальне законодавство, а саме Закон України від 9 лютого 2012 року «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», який з враховує особливості аграрного сектору економіки при укладенні договору страхування, а саме відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, з метою захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників і спрямований на забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві.

Таким чином предметом договору страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою є майнові інтереси страхувальника, пов'язані з його страховими ризиками щодо вирощеної, відгодованої виловленої, зібраної, виготовленої первинної (без вторинної обробки та переробки) сільськогосподарської продукції (товарів) зазначеної у групах 1-24 УКТ ЗЕД згідно із Законом України, а саме щодо: 1) урожаю сільськогосподарських культур; 2) урожаю багаторічних насаджень; 3) сільськогосподарських тварин, птиці, кролів, хутрових звірів, бджолосімей, риби та інших водних живих ресурсів і тваринницької продукції.

Перелік сільськогосподарської продукції, страхових ризиків щодо яких здійснюється страхування з державною підтримкою на відповідний фінансовий рік, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Право страхувати сільськогосподарську продукцію мають сільськогосподарські товаровиробники, що здійснюють свою діяльність на території України та відповідають визначеним Кабінетом Міністрів України критеріям (крім нерезидентів).

У разі передачі сільськогосподарських земель в оренду право страхувати сільськогосподарську продукцію, у тому числі посіви та урожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, належить орендареві, крім нерезидентів. Страхові внески, що вносяться орендарем, не можуть включатися у залік орендної плати.

Не підлягають страхуванню з державною підтримкою: 1) урожай сільськогосподарських культур, які впродовж трьох або більше років не давали врожаю при їх культивуванні; 2) урожай багаторічних насаджень плодоносного віку, які не давали урожаю протягом останніх п'яти років; 3) хворі сільськогосподарські тварини, птиця, кролі, хутрові звірі, бджолосім'я, риба та інші водні живі ресурси і тваринницька продукція, а також ті, що перебувають у зоні карантину або в зоні виникнення надзвичайних епізоотичних обставин.

Договір страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою має свої особливості. Зокрема у такому договорі, крім загальних умов обов'язково зазначаються: кадастровий номер і площа земельних ділянок, зайнятих застрахованими культурами, або координати глобальної системи позиціонування (GPS – супутникової системи навігації) – при страхуванні урожаю; вид, порода, санітарно-ветеринарний стан, ідентифікаційний номер (якщо присвоєний) тварини – при страхуванні сільськогосподарських тварин; вид, класифікація, умови розведення та показники вилову живих водних ресурсів – при страхуванні живих водних ресурсів; кількість бджолосімей у вуликах, їх продуктивність, умови їх розведення – при страхуванні у бджільництві; прогнозований обсяг продукції (врожайність) в натурі та ціни, що використовуються для розрахунку страхової вартості вирощеної продукції; рівень страхового покриття; основні агротехнічні і технологічні заходи, які страховальник зобов'язується виконати; порядок визначення розміру страхового відшкодування.

Сутність державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції.

Перелік сільськогосподарських страхових ризиків, а також об'єктів страхування, частина страхових платежів (страхових премій), яка субсидується з державного бюджету, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику.

Порядок та умови надання державної підтримки шляхом здешевлення страхових платежів (премій) затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику [6].

Таким чином реалізація норм цього закону повинна сприяти вирішенню низки проблем, які існують при укладанні договору страхування у сільському господарстві.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
2. Закон України від 7 березня 1996 р. «Про страхування» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 18, ст. 78
3. Закон України від 24 червня 2004р. «Про державну підтримку сільського господарства України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 49, ст.527
4. Науково-практичний коментар Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» /За ред. А.М. Статівки. – Х.: Юрайт, 2013. – 432 с.
5. Закон України від 24 червня 2004р. «Про державну підтримку сільського господарства України» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49
6. Закон України від 9 лютого 2012 року «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» // Офіційний вісник України від 16.03.2012 р., № 19, стор. 17, ст. 708